

**Türkiye’de 2000 - 2024 Yılları Arasında Erkeklikler Konusunda
Hazırlanmış Tezler Kapsamlı Bir Bakış**

Comprehensive Review of Theses on Masculinities in Türkiye between 2000 and 2024

Ömer ANLATAN

Sorumlu Yazar | Corresponding Author
Uzm. Psik. Dan. | Psychological Counselor

Bağımsız Araştırmacı

İstanbul, Türkiye

omeranlatan@gmail.com | 0000-0002-5300-9688

Makale Bilgileri | Article Information

Makale Türü: Derleme Makale

Geliş Tarihi | Received: 03.06.2025

Yayın Tarihi | Published: 31.12.2025

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Katkı Oranı | Cont. Rate: Ö.A.%100

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansman: Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.

Article Type: Review Article

Kabul Tarihi | Accepted: 03.09.2025

Yayın Sezonu | Pub Season: Aralık / Dec

Plagiarism: The paper has been reviewed by at least two referees and scanned via software.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Lisans | Copyright: CC BY-NC 4.0

Ethical Statement: Ethical principles were followed during the preparation.

Declaration of Interests: The author(s) have no conflicts of interest to declare.

Funding: No funds, grants, or other support was received.

Atıf | Citation: Anlatan, Ö. (2025). Türkiye’de 2000 - 2024 yılları arasında erkeklikler konusunda hazırlanmış tezler kapsamlı bir bakış. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 26(57), 190-210. <https://doi.org/10.70854/sobbiad.1713389>

Abstract

This study aims to provide an inventory of graduate theses on masculinities in Türkiye over the past 25 years (2000-2024). Employing document analysis, the study identified 254 theses with the keywords “erkeklik” (masculinity), “erkeklikler” (masculinities), “maskülen” (masculine) in their titles. Excluding one thesis each from 2025 and 1997, 252 theses were analyzed. The findings reveal that nearly half of these theses (49.6%) were published in the last five years, with the highest number produced in 2019 (n=37). The vast majority (86.5%) are master’s theses, while 33 are doctoral dissertations, and only one is in arts proficiency. In terms of the departments, the top five fields are sociology (20.2%), gender and women’s studies (13.5%), radio, television and cinema (7.9%), Turkish language and literature (7.1%), and English language/culture and literature (6.0%). Regarding universities, Hacettepe University leads with 24 theses on masculinities. Nearly three-quarters of the theses (73.4%) were written in Turkish. The theses were most frequently tagged under sociology (37%), and 88.9% employed qualitative methodologies. These findings are expected to contribute to making visible the current trends, gaps, and potential research areas within the field of masculinity studies in Türkiye, thus offering a comprehensive portrayal of its development over the past quarter-century.

Keywords: Psychology, Masculinity studies, Gender studies, Graduate theses, Document analysis

Öz

Bu çalışma, son 25 yılda (2000-2024) Türkiye’de erkeklik alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin bir dökümünü ortaya koymayı hedeflemektedir. Doküman analizinin kullanıldığı çalışmada başlığında “erkeklik” veya “erkeklikler” veya “maskülen” kelimelerinin bulunduğu 254 tez çalışmasına ulaşılmıştır. 2025 ve 1997 yıllarında yayımlanan birer tezin dışarıda bırakılmasıyla 252 tez incelenmiştir. Buna göre, tezlerin yaklaşık yansının (%49,6) son beş yıl içinde yayımlanmış olduğu, en çok sayıda tezinse 2019 yılında (n=37) hazırlanmış olduğu görülmüştür. İncelenen tezlerin büyük bir çoğunluğu (%86,5) yüksek lisans düzeyindedir; doktora düzeyinde 33 tez bulunurken sanatta yeterlik düzeyindeyse yalnızca 1 tez hazırlanmıştır. Yazarların eğitim gördüğü bölümlere göre incelendiğinde en çok sayıda tezin hazırlandığı ilk beş bölüm sırasıyla sosyoloji (%20,2), toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları (%13,5), radyo, televizyon ve sinema (%7,9), Türk dili ve edebiyatı (%7,1), İngiliz dili/kültürü ve edebiyatı (%6,0) olarak belirlenmiştir. Eğitim görülen üniversiteye göre bir değerlendirme yapıldığında, 24 teze Hacettepe Üniversitesi’nin erkeklikler alanında en çok tez üretilen üniversite olduğu görülmektedir. İncelenen tezlerin yaklaşık dörtte üçünün (%73,4) Türkçe dilinde yazıldığı belirlenmiştir. Tezlerin en çok etiketlendiği konunun %37 oranla sosyoloji olduğu görülürken %88,9 oranla nitel yöntemler kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu bulguların, Türkiye’de erkeklik çalışmalarının son çeyrek yüzyıldaki gelişimini detaylı biçimde ortaya koyarak alanın mevcut eğilimlerini, boşluklarını ve potansiyel araştırma alanlarını görünür kılmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Psikoloji, Erkeklik çalışmaları, Toplumsal cinsiyet çalışmaları, Lisansüstü tezler, Doküman analizi

Giriş

Toplumsal cinsiyet çalışmaları, 1970’lere kadar yalnızca kadınlık ve kadınlar konularına odaklanmış olsa da Connell’in (2005) ilk kıvılcım olarak nitelendirdiği “Erkek Özgürlük Hareketi” ile birlikte erkeklik çalışmaları ortaya çıkmaya başlamıştır. 1970’lerde başlayan bu erken dönemli erkek hareketi kapsamında daha ziyade Warren Farrell (1974) tarafından yazılmış *The Liberated Man - Beyond Masculinity: Freeing Men and Their Relationships with Women* [Özgürleşmiş Erkek - Erkekliğin Ötesi: Erkekleri ve Kadınlarla İlişkilerini Özgürleştirmek] ve Jack Nichols (1975) tarafından kaleme alınan *Men’s Liberation: A New Definition of Masculinity* [Erkeklerin Özgürlüğü: Erkekliğin Yeni Bir Tanımı] gibi erkeklerin özgürleşmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. İşte bu erken dönemli çalışmalar, her ne kadar erkekliği erkekleri daha özgür kılmak amacıyla incelemiş olsa da feminist

düşüncenin, erkeklği de toplumsal cinsiyet ilişkilerinin bir bileşeni olarak ele almaya başlamasına ve böylece erkeklik konularının da kadın çalışmaları içinde incelemesine ön ayak olmuştur (Kadılar Sarhanlı, 2024). Başlangıçta yalnızca erkeğe dair toplumsal cinsiyet rollerinin tartışıldığı bu alan daha sonraları ataerkilliğin, erkekler ve erkeklğin disiplinler arası sorgulandığı bir inceleme alanına dönüşmüştür (Bozok, 2009).

Zaman içinde erkeklik kavramının kendisi de çeşitli dönüşümlerden geçmiştir. Sosyal bilimlerde içerisinde uzun yıllar yalnızca biyolojik cinsiyetle özdeşleştirilmiş olsa da 1980'lerden itibaren toplumsal inşa kuramlarının etkisiyle yeniden ele alınmaya başlamıştır. Bu konudaki çalışmaların öncülerinden olan Avustralyalı feminist sosyolog R. W. Connell (1995), erkeklği toplumsal olarak inşa edilen ve farklı toplumsal bağlamlarda farklı biçimlerde kendini gösteren bir yapı olarak kavramsallaştırmıştır. Yine Kimmel (1994) de erkeklğin bireysel olarak kişilere ait bir kimlikten ziyade toplumsal ve tarihsel bağlamlarda sürekli olarak yeniden inşa edilen bir pratikler bütünü olduğunu ileri sürmüş ve erkeklerin de sahip oldukları ayrıcalıkları korumak için bu normları yeniden ürettiklerini vurgulamıştır. İlerleyen yıllarda, yine sosyoloji alanından gelen ve toplumsal cinsiyet, erkeklikler gibi konularda çalışmalarıyla ünlü James W. Messerschmidt (2018) ise erkeklği toplumsal olarak inşa edilen bir kategorinin ötesinde, toplumsal cinsiyet rejimleri içindeki iktidar ilişkilerini de pekiştiren bir pratik olarak tanımlamış ve böylece erkeklik çalışmalarında eleştirel yaklaşımların önemini gözler önüne sermiştir.

Çeşitli dönüşümlerden geçerek ilerleyen erkeklik çalışmaları, R. W. Connell'in 1995 yılında *Masculinities* [Erkeklikler] kitabını yayımlamasıyla tamamen meşruiyetini kazanmış ve özerk bir disiplin haline gelmiştir. Connell bu kitabında, modern Batı'da erkeklik çalışmaları tarihinin dökümünü yaparak toplumsal cinsiyet kuramına katkıda bulunabilecek bir erkeklik kuramı ileri sürmüştür. Ayrıca, kitabının isminde de işaret ettiği üzere tüm erkeklerin değişmez, tek ve evrensel bir "erkeklik" şapkası altında toplanamayacağı kabulüyle dört erkeklik grubu tanımlamıştır.

Connell'in bu alana en önemli katkılarından biri de tarihselliği ve iktidarla olan ilişkileri bakımından farklı erkeklik grupları tanımlaması olmuştur. Connell, bir grubun bir toplumda hak iddia ettiği yönetici konumunu sürdürmesini sağlayan kültürel dinamik olarak tanımladığı hegemonya ile ilişkili olarak "hegemonik erkeklik" kavramını ortaya atmış ve bu erkeklği, toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında egemen konumu işgal eden erkeklik olarak tanımlamıştır (Connell, 2005). Bu erkek grubu kadınlar, LGBTQI+ bireyler ve kendileri gibi olmayan diğer erkekler üzerinde iktidar kurmak için oldukça etkili araçlara sahip olsa da hegemonik erkeklik sürdürülmesi neredeyse imkânsız olan ve çok az erkeğin hayata geçirebildiği bir ideali temsil eder (Bozok, 2019).

Connell ayrıca, erkeklğe dair ilk içgörülerini oluşturan kişinin Sigmund Freud olduğuna da işaret etmiştir. Freud'un erkeklği oluşturan etmenlerin incelenmesinin hem mümkün hem de gerekli olduğunu ilk ileri süren ve erkeklğin gelişimine dair bir haritalandırma çıkaran ilk kişi olduğunu vurgulamıştır. Freud'un, çocukluğun ortalarında ortaya çıkan ve çocuğun bir ebeveynini arzularken diğerini rakip olarak gördüğü "oedipus kompleksi" tanımıyla, erkeklğin gelişim sürecinde önemli bir dönem noktasını tanımlamış olduğunu anlatmıştır. Cinselliğin ve toplumsal cinsiyetin doğuştan gelmediği, değişmez olmadığı, uzun ve çatışmalı bir süreç olduğu fikirleriyle

Freud’un erkekliğe dair bu analizinin erkeklik çalışmaları için önemli bir adım olduğunu vurgulamıştır (Connell, 2005).

Uluslararası alanyazına bakıldığında, erkeklik kuramlarına son yıllarda kesişimsel yaklaşımlar eklendiği görülmektedir. İlk kez 1989 yılında, siyahi bir feminist insan hakları savunucusu ve eleştirel ırk teorisyeni olan Kimberlé W. Crenshaw (1989) tarafından ileri sürülen bu bakış açısının erkeklik çalışmalarına uyarlanması, erkekliklerin sınıf, ırk, etnik kimlik, cinsel kimlik ve cinsel yönelim, yaş, engel durumu gibi başka kimlik eksenleriyle kesişim içinde deneyimlendiği; bu farklı kimliklerin etkileşimlerinin toplumsal değil çarpımsal etki yarattığı ve bu nedenle de erkekliğin tek tip bir deneyim olamayacağı savunulur (Collins & Bilge, 2016; Hopkins & Noble, 2009). Öte yandan, queer erkeklik çalışmaları ise heteronormatif erkeklik anlayışını sorgulayarak cinsellik, beden ve arzu ile ilişkisini yeniden tartışmaya açmaktadır (Wright, 2005; Landreau & Rodriguez, 2011).

Ülkemizde ise erkeklik çalışmaları 1990’lı yıllarda Batı’daki çalışmaların çevirilerinin yapılmasıyla başlamıştır. Bu çeviriler arasında Lynne Segal’in (1992) Ağır Çekim: Değişen Erkeklikler, Değişen Erkekler, David Cohen’in (1995) Erkek Olmak ve R. W. Connell’in (1998) Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika gibi eserleri yer almaktadır. Connell tarafından 1995 yılında kaleme alınmış erkeklik çalışmalarının en temel kaynaklarından biri olan Erkeklikler (2019) kitabının çevirisininse ancak 2019 yılında yapılmış olması ülkemizde bu alanın ne kadar geriden geldiğini göstermektedir.

2000’li yıllara gelindiğindeyse erkeklik alanında özgün çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Akça & Tönel, 2011). Türkiye’deki ilk erkeklik çalışmaları, ataerkil sistem ve erkeklik rolleri incelemeleriyle Prof. Dr. Deniz Kandiyoti’nin çalışmaları olarak görülmektedir. Erkekler arasındaki egemenlik ve iktidar biçimlerinin ataerkiyi nasıl ürettiği, toplumdaki baskı ve şiddetin belirli bir erkek kimliğini nasıl ürettiği gibi soruları tartışan Kandiyoti (1997) ülkemizde bu alanın temellerini atmıştır. Ayrıca, Saraçgil’in (2000) yazdığı Bukalemun Erkek: Osmanlı İmparatorluğu’nda ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Ataerkil Yapılar ve Modern Edebiyat kitabı, Hocaoglu (2002) tarafından kaleme alınmış Eşcinsel Erkekler: Yirmi Beş Tanıklık kitabı, Atay’ın (2004) Çin İşçi Japon İşçi: Cinsiyet ve Cinsellik Üzerine Antropolojik Değiniler isimli eseri, Türk’e (2008) ait “Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu” başlıklı makale, Sancar’ın (2009) yazdığı Erkeklik: İmkânsız İktidar adlı kitap, Bozok’un (2011) Soru ve Cevaplarla Erkeklikler eseri ve Günay Erkol’un (2021) Yaralı Erkeklikler: 12 Mart Romanlarında Yalnızlık, Yabancılaşma ve Öfke kitabı gibi önemli çalışmalar da yayımlanmıştır.

Ülkemizde erkeklik hareketi çerçevesinde pek çok sosyal aktivizm girişimi de olmuştur. İtalyan sanatçı ve aktivist Pippa Bacca’nın 2008 yılında Türkiye’de tecavüz edilerek öldürülmesinden sonra otorite karşıtı bir grup erkeğin başlattığı “Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi” (2009); 2010 yılında Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi bünyesinde kurulan ve atölyeler düzenleyen bir sivil toplum kuruluşu olan “Erkek Muhabbeti” (KaosGL, 2012); 2012 yılında kürtaaj yasağı tartışmaları karşısında bir grup erkek tarafından kurulan “Cinsiyet Ayrımcılığından, Heteroseksizmden ve Eril Şiddetten Rahatsız Erkekler İnisiyatifi” (Sevim, 2020);

2013 yılında kurulan ve Türkiye ve dünyadan erkeklik çalışmaları makalelerini yayımlayıp edebiyat, felsefe, psikoloji, sosyoloji, medya çalışmaları ve siyasal bilimler gibi alanlarda akademik çalışmalar yürüten “Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi” (t.y.) gibi öne çıkan örneklerden bahsetmek mümkündür. Fakat bu girişimlerin yaygınlaşmadığı ve bir süre sonra sönümlendiği görülmektedir.

2000’li yılların başından beri çalışmalar ve girişimler devam ediyor olsa da erkeklik çalışmalarının ülkemizde gerek akademide gerekse de sivil toplumda sistematik bir alan haline gelemediği görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, Türkiye’de erkeklik konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin kapsamlı bir derlemesini sunmaktır. Lisansüstü tezler, belli bir konudaki kuramsal ve metodolojik eğilimleri, kavramsal boşlukları ve yeni gelişen alt alanları haritalandırma açısından önemli veri kaynaklarıdır. Özellikle de erkeklik çalışmaları gibi ülkemizde gelişmeye devam eden, dinamik bir alanda tez çalışmalarının hem akademik alandaki bilgi üretim süreçlerini hem de bu süreçlerin toplumsal dönüşümle ilişkisini anlamaya faydalı olacağına inanılmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de hazırlanmış erkeklik konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi hem bu alanın ülkemizdeki tarihsel gelişimini hem de kuramsal ve metodolojik eğilimleri ortaya koyarak gelecek araştırmalara yön verecek bütüncül bir çerçeve sunacaktır. Bu doğrultuda daha önce benzer girişimler olsa da, bu çalışmanın kapsamında bir incelemenin yapılmamış olduğu görülmektedir. Örneğin, Özdemir (2018), YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde 2018 yılı itibarıyla arşivlenmiş 77 tez çalışmasını incelemiştir. Tekke ve Yıldız (2020) ise 2019 yılı itibarıyla arşivlenmiş 126 tez arasından sosyoloji anabilim dalıyla doğrudan ilintili olduğu düşünülen anabilim dallarında hazırlanmış 67 lisansüstü tezi örneklem olarak belirlemiştir. Bu örneklerden farklı olarak bu çalışma, Yöntem kısmında açıklanan anahtar kelimeleri içeren tüm lisansüstü tezleri dahil ederek daha kapsamlı bir inceleme ve daha bütünsel bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Lisansüstü tezlerin bu şekilde yapısal olarak incelenmesi, ülkemizde son 25 yıl içinde hazırlanmış tez çalışmalarının durumunu ve eğilimlerini ortaya koyacaktır. Bu amaçla gerçekleştirilmiş çalışma, aşağıdaki sorular ışığında kapsamlı bir döküm sunmaktadır:

- 1) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin yazarlarının bölümlerine göre dağılımı nasıldır?
- 3) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin yazarların öğrenim gördüğü üniversitelerine göre dağılımı nasıldır?
- 4) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin özgün dillerine göre dağılımı nasıldır?
- 5) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 6) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde etiketlenmiş konularına göre dağılımı nasıldır?
- 7) Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış tezlerin kullanılan yöntemine göre dağılımı nasıldır?

Bu çalışmanın hem bilimsel hem de toplumsal açıdan katkılar sunacağı düşünülmektedir. Türkiye’de erkeklik çalışmaları görece yeni bir alan olduğundan,

kuramsal temelleri ve yöntemsel eğilimlerine dair derlemelere ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bu sebeple bu çalışma, erkeklik konulu lisansüstü tezler üzerine yönelik olarak bugüne kadar yapılmış en kapsamlı bakışı sunarak alanyazındaki kavramsal yönelimleri, araştırma boşluklarını ve ilerleme alanlarını ortaya koymayı ve böylece gelecekteki akademik çalışmalara ışık tutmayı hedeflemektedir. Toplumsal açıdan bakıldığında, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yolunda erkekliğe ve erkeklerin toplum içindeki rollerine eleştirel bakış açıları sunduğundan erkeklik çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Erkekliklerin nasıl inşa edilmesine, sürdürüldüğüne ve dönüştürülebileceğine dair bilgi üretimi, ataerkek yapıların sorgulanmasına ve böylece hem erkekler hem de kadınlar için daha yaşanabilir ve adil toplumlar kurulmasına katkıda bulunur (Flood, 2019). Sonuç olarak, ülkemizde hazırlanan erkeklik tezlerinin derlenmesinin yalnızca akademik alanyazına katkı sunakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının geliştirilmesine destek olacak bulgular ortaya koyacağına inanılmaktadır.

Yöntem

Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış lisansüstü tezlerin yapısal bir incelemesini ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Yapısal inceleme, literatür taramalarında sıklıkla başvurulan bir yöntem olup belli bir alandaki akademik üretimi araştırma yöntemi ve diğer temel özellikleri gibi çeşitli boyutlarıyla haritalandırmayı hedefler (Grant & Booth, 2009). Doküman analizi ise, hem basılı hem de bilgisayar tabanlı yahut internet ortamında paylaşılan elektronik materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi için kullanılan sistematik bir prosedürdür (Bowen, 2009). Bu prosedür, dokümanlarda bulunan bilgilerin bulunması, seçilmesi, anlamlandırılması ve sentezlenmesini içerir (Labuschagne, 2003). Bowen (2009), doküman analizinin zamandan tasarruf sağladığı için diğer yöntemlerden etkili ve verimli olması, dokümanların özellikle de internetle birlikte erişiminin kolaylaşması, diğer araştırma yöntemlerinden daha ekonomik olması, dokümanların araştırmacıdan ve araştırma sürecinden etkilenmeyen belgeler olması, dokümanların isim, referans ve olay detayları gibi net bilgiler içermesi, uzun dönemleri, çok sayıda olay ve durumu kapsamaması gibi çok sayıda faydasını sıralamaktadır. Ayrıca, araştırmacıların mülakat ya da gözlem gibi yöntemlerde katılımcıları/incelenen durumu etkileme riskinin de doküman analizinde ortadan kalktığı vurgulanmaktadır (Merriam & Tisdell, 2016).

Altheide (1996), nitel doküman analizi için altı basamaklı bir süreç önermiştir:

- 1) Dokümanlar için dahil edilme kriterlerinin (yayımlandıkları kurum, yayımlama yılları gibi) belirlenmesi.
- 2) Dokümanların basılı olarak ya da çevrimiçi ortamlarda toplanması ya da ilgili kurumlardan talep edilmesi.
- 3) Araştırmacının, analiz için çerçeveyi ya da temaları belirlemesi.
- 4) Dokümanların belirlenen temalar doğrultusunda kodlanması.

5) Dokümanların kodlama ve değerlendirme işleminin geçerlik ve güvenilirliğinden emin olunması için başka bir araştırmacı tarafından doğrulanması.

6) Dokümanların analiz edilmesi.

Bu doğrultuda, altı basamaklı sürecin tüm adımları bu araştırma kapsamında uygulanmıştır. Birinci ve ikinci basamak için, ilerleyen bölümde açıklanmış dahil edilme kriterleri belirlenmiş ve ilgili tezler YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından çevrimiçi olarak erişilmiştir. Üçüncü adımda, tezlerin kodlanacağı temalar belirlenmiş; dördüncü adımda ilgili kodlamalar yapılmıştır. Son olarak, bu kodlamalar ikinci bir araştırmacı tarafından kontrol edilmiş ve elde edilen bulgular analiz edilerek raporlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde 2000 ile 2024 yılları arasında erkeklikler alanında yayımlanmış lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Bu çalışmada örnekleme yöntemlerine başvurulmamış, araştırma evreninin tümüne ulaşılması hedeflenmiştir. Altheide (1996) tarafından sunulan altı basamaklı süreç doğrultusunda, dahil edilme kriteri olarak “erkeklik” VEYA “erkeklikler” VEYA “maskülen” kelimelerinin tez adında geçiyor olması kriteri belirlenmiştir. Bu anahtar kelimeler seçilirken, doğrudan ilişkili olanların seçilmesi hedeflenmiş; çalışmanın uygulanabilirliği ve arama stratejilerinin tekrarlanabilirliği gibi etmenler dikkate alınmış ve başlık taramasına dayalı bir strateji, sistematik derleme çalışmalarında yaygın olarak kullanıldığı için benimsenmiştir (Booth, Sutton & Papaioannou, 2016).

Ayrıca, daha kapsamlı bir arama yapılabilmesi için arama tipi “Sadece yazılan şekilde” yerine “İçinde geçsin” olarak ayarlanmıştır. Var olan tüm tezleri içerebilmek amacıyla yıl, tez türü, izin durumu, üniversite, enstitü, grubu, dil, durumu kategorileri için herhangi bir kriter oluşturulmamıştır.

Belirlenen kriterler doğrultusunda, YÖK Ulusal Tez Merkezi internet sayfasında bulunan gelişmiş tarama bölümünde yukarıda bahsedilen biçimde 8 Mart 2025 tarihinde yapılan taramada 254 teze ulaşılmıştır. 2025 ve 1997 yılında yayımlanmış birer tez dışarıda bırakılmış, böylece 2000 ile 2024 yılları arasında hazırlanmış olan 252 tez çalışmaya dahil edilmiştir. Bu sayede, Türkiye’de erkeklik çalışmalarının görünürlük kazanmaya başladığı 2000’li yıllardan itibaren son çeyrek yüzyılı içeren kapsamlı bir tablo sunulması hedeflenmiştir.

Dokümanların toplanma sürecinde tezler için başlık, yayım yılı, yazar bilgileri gibi içeriklerin tezin yazarı ya da ilgili enstitü görevlileri tarafından hatasız biçimde YÖK Ulusal Tez Merkezi sistemine girildiği kabul edilmiştir. Tezlerin kodlanması için yazar tarafından geliştirilmiş tez sınıflama formunda şu bilgiler kodlanmıştır: (1) tezin başlığı, (2) tezim yayım yılı, (3) tezin düzeyi, (4) tez yazarının eğitim gördüğü bölüm, (5) tez yazarının eğitim gördüğü üniversite, (6) tezin dili, (7) tezin sistemde seçilmiş konu kategorisi, (8) tezde kullanılan yöntem. Tüm tezlerin bu kodlama çerçevesinde forma geçirilmesinin ardından İstanbul’da bir üniversitede rehberlik ve psikolojik danışmanlık programında görev yapan bir akademisyen tarafından tarama ve kodlamalar kontrol edilmiştir. Bu kontrol sürecinde, kodlamalar

üzerinde genel bir tutarlılık değerlendirmesi yapılmış ve yüksek düzeyde görüş birliği sağlanmıştır.

Bulgular

Bu çalışma, Türkiye’de erkeklikler konusunda hazırlanmış lisansüstü tezlerin yapısal bir incelemesini ortaya koymayı hedeflemektedir. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan tarama sonucunda 2000 ile 2024 yılları arasında yayımlanmış 252 tez olduğu belirlenmiştir. Aşağıda, bu tezler için betimleyici bulgular sunulmuştur.

Tablo 1: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	f	%	Yıl	f	%
2024	24	9,5	2011	4	1,6
2023	29	11,5	2010	3	1,2
2022	30	11,9	2009	5	2,0
2021	27	10,7	2008	2	0,8
2020	15	6,0	2007	2	0,8
2019	37	14,7	2006	0	0
2018	16	6,3	2005	1	0,4
2017	6	2,4	2004	2	0,8
2016	10	4,0	2003	2	0,8
2015	13	5,2	2002	3	1,2
2014	6	2,4	2001	1	0,4
2013	7	2,8	2000	1	0,4
2012	6	2,4			

Tablo 1 incelendiğinde, 2000 ile 2024 yılları arasında en çok sayıda tezin (n= 37, %14,7) 2019 yılında yayımlandığı, 2006 yılındaysa hiç tez yayımlanmamış olduğu görülmektedir. Ele alınan 25 yıllık dilimde yılda ortalama 10 tezin üretildiği söylenebilir. Ayrıca, 2000 ile 2024 yılları arasında hazırlanmış tezlerin neredeyse yarısının (%49,6) son 5 yılda hazırlanmış olduğu anlaşılmaktadır. En çok yayımın olduğu 2019 yılı da dahil edildiğinde bu oran yüzde 64,3’e çıkmaktadır. 2015 yılından önceyse her yıl az sayıda tezin yayımlandığı görülebilir.

Tablo 2: Tezlerin Düzeylerine Göre Dağılımı

Tezin Düzeyi	f	%
Yüksek Lisans	218	86,5
Doktora	33	13,1
Sanatta Yeterlik	1	0,4
Toplam	252	100

Tablo 2’ye göre, 2000 ile 2024 yılları arasında erkeklikler alanında hazırlanan tezlerin büyük bir çoğunluğu (%86,5) yüksek lisans düzeyindedir. Doktora düzeyinde hazırlanmış 33 tez bulunurken sanatta yeterlik düzeyindeyse yalnızca 1 tez olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Tez Yazarlarının Eğitim Gördüğü Bölümlerin Dağılımı

Bölüm	f	%	Bölüm	f	%
Aile Danışmanlığı	1	0,4	Kamu Hukuku	1	0,4
Amerikan Dili/Kültürü ve Edebiyatı	6	2,4	Karşılaştırmalı Edebiyat	1	0,4
Anglo Amerikan Edebiyatı ve Yaratıcı Yazarlık	1	0,4	Kültürel Çalışmalar ve Medya ⁵	13	5,2
Antropoloji ¹	2	0,8	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	4	1,6
Arap Dili ve Belağatı	1	0,4	Psikoloji ⁶	13	5,2
Atatürk İlkeleri ve	1	0,4	Radyo, Televizyon ve Sinema ⁷	20	7,9
İnkılap Tarihi Enstitüsü					
Basın ve Yayın	1	0,4	Reklam ve Stratejik Marka İletişimi	1	0,4
Bütünleşik Pazarlama Eğitimi	1	0,4	Rekreasyon	1	0,4
Eğitim Yönetimi	1	0,4	Resim	1	0,4
Eleştiri ve Kültür Araştırmaları	1	0,4	Sanat ve Tasarım	2	0,8
Felsefe ve Din Bilimleri	1	0,4	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ⁸	6	2,4
Film Tasarımı	1	0,4	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler ⁹	7	2,8
Gazetecilik	4	1,6	Sınıf Öğretmenliği	1	0,4
Genel Sosyoloji ve Metodoloji	7	2,8	Sosyal Hizmet	4	1,6
Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı ²	4	1,6	Sosyal Projeler ve Sivil Toplum Kuruluşları Yönetimi	1	0,4
Grafik	1	0,4	Sosyoloji	51	20,2
Halk Bilim	1	0,4	Spor Bilimleri ¹⁰	6	2,4
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	2	0,8	Tarih	1	0,4
İletişim Bilimleri ³	13	5,2	Temel Eğitim	1	0,4
İngiliz Dili/Kültürü ve Edebiyatı	15	6,0	Türk Dili ve Edebiyatı ¹¹	18	7,1
Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları ⁴	34	13,5			

1 Antropoloji(n=1), Sosyal Antropoloji(n=1)

2 Görsel Sanatlar ve Görsel İletişim Tasarımı(n=2), İletişim Tasarımı(n=2)

3 İletişim(n=3), İletişim Bilimleri(n=5), İletişim ve Toplumsal Dönüşüm(n=3), Yeni Medya, İletişim ve Habercilik(n=1), Medya ve İletişim Sistemleri(n=1)

4 Kadın Araştırmaları(n=7), Kadın Çalışmaları(n=18), Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet(n=3), Kadın ve Aile Araştırmaları(n=2), Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları(n=4)

5 Kültürel Çalışmalar(n=8), Kültürel Çalışmalar ve Medya(n=2), Kültürel İncelemeler(n=2), Medya ve Kültürel Çalışmalar(n=1)

6 Endüstri ve Örgüt Psikolojisi(n=1), Klinik Psikoloji(n=3), Psikoloji (n=4), Sosyal Psikoloji(n=4), Uygulamalı Psikoloji(n=1)

7 Radyo Televizyon(<i>n</i> =2), Radyo, Televizyon ve Sinema(<i>n</i> =9), Sinema(<i>n</i> =2), Sinema Televizyon(<i>n</i> =7)
8 Siyaset Bilimi(<i>n</i> =2), Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi(<i>n</i> =3), Kamu Yönetimi (<i>n</i> =1)
9 Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler(<i>n</i> =5), Uluslararası İlişkiler(<i>n</i> =2)
10 Beden Eğitimi ve Spor(<i>n</i> =2), Spor Bilimleri ve Teknolojisi(<i>n</i> =1), Spor Yöneticiliği(<i>n</i> =1), Spor Yönetim Bilimleri(<i>n</i> =1), Spor Yönetimi ve Rekreasyon(<i>n</i> =1)
11 Türk Dili ve Edebiyatı(<i>n</i> =13), Türk Edebiyatı(<i>n</i> =2), Yeni Türk Edebiyatı (<i>n</i> =4)

Tablo 3 incelendiğinde 2000 ila 2024 yılları arasında 252 tezin 70 farklı bölümde öğrenim gören yazarlarca hazırlandığı görülmektedir. Tablonun sonunda yer alan notlarda belirtildiği üzere farklı isimlere sahip benzer bölümler tek bir başlık altında toplanmıştır. Buna göre en çok tezin hazırlandığı ilk beş bölüm sırasıyla sosyoloji (%20,2), toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları (%13,5), radyo, televizyon ve sinema (%7,9), Türk dili ve edebiyatı (%7,1), İngiliz dili/kültürü ve edebiyatı (%6,0) olarak belirlenmiştir. İletişim bilimleri, kültürel çalışmalar ve medya ile psikoloji bölümleri de 13’er teze altıncı sırada yer almaktadır. En çok tezin üretildiği ilk beş bölümdeki tezlerin toplam sayısı, tüm tezlerin yarısından fazlasına (%54,7) tekabül etmektedir. Aile danışmanlığı, basın ve yayın, eğitim yönetimi, felsefe ve din bilimleri, grafik, halk bilim, karşılaştırmalı edebiyat, resim, sınıf öğretmenliği, tarih gibi toplamda 21 farklı bölümdeyse sadece birer tez üretildiği görülmektedir.

Tablo 4’te tez yazarlarının eğitim gördüğü üniversitelerin dağılımı verilmiştir. Tabloya bakıldığında, 2000 ila 2024 yılları arasında yayımlanmış 252 tezin toplamda 68 farklı üniversitede öğrenim gören yazarlar tarafından hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu üniversitelerin 48’i (%70,6) devlet, 20’si (%29,4) vakıf üniversitesi/özel üniversitedir. Bulgular incelendiğinde, 24 teze Hacettepe Üniversitesi’nin erkeklikler alanında en çok tez üretilen üniversite olduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi’nde hazırlanan 24 tez bölümlerine göre incelendiğindeyse iletişim bilimleri, İngiliz dili ve edebiyatı ile sosyal hizmet bölümlerinden dörder tez hazırlandığı anlaşılmaktadır. Diğer tezlerse Amerikan dili ve edebiyatı, antropoloji, kadın çalışmaları, kültürel çalışmalar ve medya, siyaset bilimi, sosyoloji, spor bilimleri ve Türk dili ve edebiyatı bölümlerine dağılmaktadır. Hacettepe Üniversitesi’ni sırasıyla Ankara Üniversitesi (*n*=15), Akdeniz Üniversitesi (*n*=14), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (*n*=13), Boğaziçi Üniversitesi (*n*=12) ve İstanbul Üniversitesi (*n*=12) izlemektedir. Ardahan Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, MEF Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi gibi toplam 27 farklı üniversitede yalnızca birer tez üretildiği görülmektedir.

Tablo 4: Tez Yazarlarının Eğitim Gördüğü Üniversitelerin Dağılımı

Üniversite	f	%	Üniversite	f	%
Abant İzzet Baysal Ü.	1	0,4	İstanbul Bilgi Ü.*	7	2,8
Akdeniz Ü.	14	5,6	İstanbul Gelişim Ü.*	1	0,4
Anadolu Ü.	5	2,0	İstanbul Okan Ü.*	2	0,8
Ankara Bacı Bayram Veli Ü.	2	0,8	İstanbul Şehir Ü.*	2	0,8
Ankara Ü.	15	6,0	İstanbul Ü.	12	4,8

Ankara Yıldırım Beyazıt Ü.	1	0,4	İstanbul Yeni Yüzyıl Ü.*	1	0,4
Antalya Bilim Ü.*	1	0,4	İzmir Demokrasi Ü.	1	0,4
Ardahan Ü.	1	0,4	İzmir Katip Çelebi Ü.	1	0,4
Atatürk Ü.	2	0,8	Kadir Has Ü.*	2	0,8
Atılım Ü.	1	0,4	Kırıkkale Ü.	2	0,8
Aydın Adnan Menderes Ü.	1	0,4	Kocaeli Ü.	1	0,4
Bahçeşehir Ü.*	6	2,4	Maltepe Ü.*	2	0,8
Boğaziçi Ü.	12	4,8	Mardin Artuklu Ü.	3	1,2
Bolu Abant İzzet Baysal Ü.	2	0,8	Marmara Ü.	7	2,8
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	1	0,4	MEF Ü.*	1	9,4
Dokuz Eylül Ü.	4	1,6	Mersin Ü.	10	4,0
Dumlupınar Ü.	1	0,4	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü.	8	3,2
Düzce Ü.	2	0,8	Muğla Sıtkı Kocaman Ü.	1	0,4
Ege Ü.	6	2,4	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü.	2	0,8
Erciyes Ü.	2	0,8	Niğde Ömer Halisdemir Ü.	1	0,4
Eskişehir Osmangazi Ü.	2	0,8	Ondokuz Mayıs Ü.	4	1,6
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Ü.*	1	0,4	Orta Doğu Teknik Ü.	13	5,2
Fatih Ü.*	1	0,4	Osmaniye Korkut Ata Ü.	1	0,4
Fırat Ü.	4	1,6	Pamukkale Ü.	3	1,2
Galatasaray Ü.	4	1,6	Sabancı Ü.*	8	3,2
Gazi Ü.	1	0,4	Selçuk Ü.	3	1,2
Gaziantep Ü.	11	4,4	Sivas Cumhuriyet Ü.	3	1,2
Hacettepe Ü.	24	9,5	Süleyman Demirel Ü.	2	0,8
Haliç Ü.*	1	0,4	Trakya Ü.	2	0,8
Harran Ü.	1	0,4	Uludağ Ü.	1	0,4
İbn Haldun Ü.*	1	0,4	Üsküdar Ü.*	1	0,4
İhsan Doğramacı Bilkent Ü.*	3	1,2	Van Yüzüncü Yıl Ü.	1	0,4
İstanbul Arel Ü.*	2	0,8	Yeditepe Ü.*	3	1,2
İstanbul Aydın Ü.*	3	1,2	Yıldız Teknik Ü.	1	0,4

* Vakıf üniversiteleri

Tablo 5'te 2000 ila 2024 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tezlerin yazıldıkları dillerin dağılımı verilmiştir. Buna göre, yaklaşık olarak her dört tezdten üçünün (%73,4) Türkçe dilinde yazıldığı anlaşılmaktadır. Tezlerin %24,6'sıysa İngilizce dilinde hazırlanmıştır. Bunlara ek olarak Fransızca dilinde 4, Arapça dilindeyse 1 tez bulunmaktadır. Arapça dilinde yazılmış tezin Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Arapça Dili ve Belağatı bölümünde hazırlandığı belirlenmiştir. Fransızca dilindeki tezlerse Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji (n=3) ve Sinema Televizyon (n=1) bölümlerindeki yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 5: Tezlerin yazıldıkları dillerin dağılımı

Dil	f	%
Arapça	1	0,4
Fransızca	4	1,6
İngilizce	62	24,6
Türkçe	185	73,4

Tablo 6’da ise, tezlerin YÖK Ulusal Tez Merkezi sisteminde etiketlendikleri konu alanlarına yer verilmiştir. Buna göre 2000 ila 2024 yılları arasında yayımlanmış 252 tez, 33 farklı konu alanına toplam 338 kere etiketlenmiştir. Tezlerin 150’sinin (%59,6) yalnızca 1 konuyla, 85’inin (%33,7) 2 konuyla ve 17’sininse (%6,7) 3 konuyla etiketlendiği belirlenmiştir. Tezlerin en çok etiketlendiği konunun %37 oranla sosyoloji olduğu görülmektedir. Bunu %9,2 oranla sahne ve görüntü sanatları ve %7,1 oranla psikoloji konuları izlemektedir. Alman dili ve edebiyatı, Amerikan kültürü ve edebiyatı, batı dilleri ve edebiyatı, doğu dilleri ve edebiyatı, İngiliz dili/kültürü ve edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat ile Türk dili ve edebiyatı etiketleri birlikte ele alındığında edebiyat konusunun %14,8 oranla en çok tekrar eden ikinci konu olduğu anlaşılmaktadır. Din, hegemonik erkeklik, hukuk, işletme, psikolojik şiddet, sanat tarihi, savunma teknolojileri, tarih gibi konularsa yalnızca birer kez etiketlenmiştir.

Tablo 6: Tezlerin Etiketlendikleri Konu Dağılımı

Konu	f	%	Konu	f	%
Alman Dili ve Edebiyatı	1	0,3	Karşılaştırmalı Edebiyat	1	0,3
Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	8	2,4	Psikoloji	24	7,1
Antropoloji	6	1,8	Psikolojik Şiddet	1	0,3
Batı Dilleri ve Edebiyatı	4	1,2	Radyo Televizyon	17	5,0
Din	1	0,3	Reklamcılık	4	1,2
Doğu Dilleri ve Edebiyatı	1	0,3	Sahne ve Görüntü Sanatları	31	9,2
Eğitim ve Öğretim	9	2,7	Sanat Tarihi	1	0,3
Gazetecilik	4	1,2	Savunma Teknolojileri	1	0,3
Güzel Sanatlar	5	1,5	Siyasal Bilimler	13	3,8
Halk Bilim	3	0,9	Sosyal Hizmet	6	1,8
Halkla İlişkiler	2	0,6	Sosyoloji	125	37,0
Hegemonik Erkeklik	1	0,3	Spor	4	1,2
Hukuk	1	0,3	Tarih	1	0,3
İletişim Bilimleri	19	5,6	Toplumsal Cinsiyet	2	0,6
İngiliz Dili/Kültürü ve Edebiyatı	13	3,8	Türk Dili ve Edebiyatı	22	6,5
İşletme	1	0,3	Uluslararası İlişkiler	4	1,2
Kamu Yönetimi	2	0,6			

Son olarak Tablo 7 tezlerde kullanılan yöntemlerin dağılımını göstermektedir. Buna göre, son 25 yılda yayımlanmış tezlerin çok büyük oranda (%88,9) nitel yöntemler kullanılarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu tezlerin yüzde 9,9'undaysa nicel yöntemler kullanılmıştır. Üç tezde ise hem nicel hem de nitel yöntemlerden oluşan karma bir araştırma tasarımının kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 7: Tezlerde Kullanılan Yöntemlerin Dağılımı

Yöntem	f	%
Nicel	25	9,9
Nitel	224	88,9
Karma	3	1,2

Sonuç

Bu çalışma ülkemizde son çeyrek yüzyılda erkeklik alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerle dair kapsamlı bir derleme sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda ilgili yıllar arasında yayımlanmış 252 tezin yayım yılı, düzeyi, dili, yazarının bölümü ve üniversitesi, tezlerin etiketlendikleri konu alanları ve tezlerde kullanılan yöntemlere göre bir dökümü yapılmıştır. Bu döküm aracılığıyla ülkemizde erkeklik çalışmalarına dair alanyazının güncel durumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun, gelecek çalışmalara güncel eğilimler konusunda yol göstereceği umulmaktadır. Ülkemizde, erkeklikler alanında yayımlanan ilk tezin, 1997 yılında Altay tarafından hazırlandığı görülmektedir. “Güç mesafesi, erkeklik-dişilik ve belirsizlikten kaçınmanın başarıya etkisi” başlıklı bu tezde Altay (1997), Hofstede tarafından kültürün boyutları arasında tanımlanan güç mesafesi, erkeklik/dişilik ve belirsizlikten kaçınma eğilimlerinin üniversite öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin erkeklik ve dişiliğe dair algılarının başarılarını etkilediği raporlanmıştır.

Bu çalışmada ele alınan 25 yıllık zaman diliminde, ülkemizde erkeklikler alanında yılda ortalama 10 tezin üretildiği görülmüştür. 2000’li yıllarda yavaş yavaş ilerleyen bu alan, özellikle 2015’ten itibaren çok sayıda tezin üretilmesiyle devam etmiştir. En çok tezin üretildiği yılsa 37 farklı tezle 2019 yılı olmuştur (bk. Tablo 1). Bununla birlikte, son on yılda tezlerde gözle görülür bir artış olsa da Türkiye’de erkeklik çalışmalarının hâlâ sistematik ve özerk bir alan haline gelemediği söyleyebilir. Bu doğrultuda multi disiplinler bir anlayışla daha fazla çalışma yapmanın gereği öne çıkmaktadır.

Tablo 2’de görülebileceği üzere, tezlerin büyük çoğunluğunun (%86,5) yüksek lisans düzeyinde olması, erkeklik çalışmaları alanının akademide hâlâ görece yeni bir araştırma alanı olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, doktora düzeyindeki teorik derinlik ve metodolojik çeşitliliğin henüz sınırlı olabileceğine işaret ederken, ilerleyen yıllarda bu konunun daha fazla doktora çalışmasına konu olabileceği öngörüsünde de beraberinde getirmektedir. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Derneği’nin (2021) hazırladığı listelere göre ülkemizde toplumsal cinsiyet, kadın ve aile çalışmaları alanında yalnızca 15 üniversitede yüksek lisans ve 6 üniversitede doktora programı olduğu görülmektedir. Erkeklik çalışmaları alanındaysa henüz hiçbir lisans ve lisansüstü program bulunmamaktadır. Bu bölümlerin sayılarının

artırılması, doğrudan bu konuda uzmanlaşan ve çalışmalar yürüten daha fazla araştırmacı yetişmesini sağlayacaktır.

Tablo 3’te sunulan yazarların eğitim gördüğü bölüm dağılımına göre, erkeklikler alanındaki tezlerin yarısından fazlasının (%54,7) sosyoloji, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları, radyo, televizyon ve sinema ile edebiyat bölümlerinde hazırlandığı anlaşılmaktadır. Benzer biçimde, Tablo 6’da sunulduğu üzere, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde tezlerin en çok etiketlendiği konular da sosyoloji (%37,0), edebiyat (%14,8) ve sahne ve görüntü sanatları (%9,2) olarak belirlenmiştir. Özdemir (2018) de 2018 yılı itibarıyla erkeklikler alanında yayımlanmış tezleri incelediği çalışmasında en çok sayıda tezin sosyoloji anabilim dallarından yazarlar tarafından hazırlanmış olduğunu belirlemiştir. Bu bulgu, 2018 yılından yana geçen yıllarda da bu eğilimin değişmediğine işaret etmektedir.

Detaylı olarak incelendiğinde, sosyoloji bölümlerinde hazırlanan tezlerin erkeklik inşası (Gülçek, 2024; Önder, 2023; Mozafari, 2022; Çekiç, 2021; İyigören, 2020), erkeklik kimliği, olgusu ve görünümü (Yıldız, 2023; Çarpar, 2019; Zeybekoğlu, 2009), hegemonik erkeklik (Laloğlu, 2023; Gönen, 2019; Kara, 2016) ve sinema, televizyon ve edebiyatta erkeklik temsilleri (Emen, 2018; Şeker, 2015; Samurçay, 2002) gibi konular üzerine olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları bölümlerinde hazırlanan tezlerdeyse erkeklik krizi (Yurdabakan, 2022; Sünbuloğlu, 2010); erkeklik olgusu, algısı ve imgesi (Çalioğlu, 2019; Dörtköşeoğlu, 2002), erkeklik, askerlik ve milliyetçilik (Evren, 2024; Zeybek, 2022; Berksü, 2000) ve erkeklik ve işsizlik (Telatar, 2024; Ok, 2023) gibi konulara odaklanılmıştır. Radyo, televizyon ve sinema bölümlerindeyse beyaz perde ve beyaz camda erkeklik temsilleri, erkeklik inşası, hegemonik erkeklik ve erkeklik krizi gibi konular ele alınmıştır (Çetinkıran, 2024; Oğurlu, 2022; Yüksel, 2013).

Son olarak edebiyat bölümlerindeyse edebiyat eserlerinde erkeklik biçimleri ve temsilleri, hegemonik cinsiyet rolleri, erkeklik inşası ve performansı gibi konularda tezler hazırlanmıştır (Bayram, 2024; Yazıcı, 2022; Topçu, 2012). Buna karşılık, psikoloji ve psikolojik danışmanlık gibi bireyin psikososyal gelişimini merkeze alan alanlarda erkeklik çalışmalarının sınırlı olduğu görülmektedir. Oysa erkekliğin hem bireysel düzeydeki yaşantılar hem de toplumsal normlarla şekillenen çok katmanlı bir olgu olması, bu alanda yapılacak disiplinlerarası çalışmaları özellikle insani yaklaşımlarla zenginleştirmeyi gerekli kılmaktadır. Nitekim Addis ve Mahalik (2003), erkeklik normlarının, erkeklerin yardım arama eğilimlerini kısıtladığını ve psikolojik destek almaya karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine yol açtığını ortaya koymuştur. Benzer biçimde, Levant ve Wimer (2014) de erkekliğe dair geleneksel kayıpların erkeklerin duygularına bastırmasına, öfke kontrolü sorunları ve ilişki zorlukları yaşamalarına yol açabileceğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla erkeklik kalıplarının, bireylerin danışmanlık süreçlerine katılımından yardım arama davranışlarına, duygu düzenleme biçimlerinden ilişki kurma tarzlarına kadar pek çok boyutta etkili olduğu çalışmalarda açıkça görülmektedir. Bu nedenle, erkekliğin inşası ve performansı, erkeklik algıları, erkeklerin ilişki kurma biçimleri, şiddet eğilimleri ya da toplumsal rollerle kesişimi gibi boyutlarının psikolojik perspektiflerle ele alınmasının hem bireysel iyilik hali hem de toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleri açısından önem

taşıdığına inanılmaktadır. Bu bağlamda, psikoloji ve psikolojik danışmanlık alanlarında erkeklikler konusuna yönelik kuramsal ve ampirik çalışmaların artırılması gerekliliği açıktır.

Yayımlanan tezlerin eğitim gördüğü üniversite dağılımlarını içeren Tablo 4'e bakıldığında 2000 ila 2024 yılları arasında yayımlanmış 252 tezin toplamda 68 farklı üniversitedeki araştırmacılar tarafından hazırlandığı görülmektedir. Bu kadar çok sayıda üniversitede erkeklikler alanında çalışmalar yapılıyor olması olumlu bir tablodur. En çok sayıda tezin hazırlandığı ilk beş üniversiteden, Boğaziçi Üniversitesi dışında diğer tüm üniversitelerde toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları bölümü ve/veya merkezinin bulunuyor olması, bu çalışmaların daha sistematik biçimde yapılabilmesine işaret etmektedir. Bu merkezlerin ve merkezlerde çalışan uzmanların sayısının artırılması, ülkemizde farklı üniversitelerde, farklı bağlamlarda erkeklik çalışmalarının yaygınlaştırılması için önem arz etmektedir.

2000 ila 2024 yılları arasında yayımlanmış 252 tezin büyük çoğunluğunun (%73,4) Türkçe dilinde yazılmış olmasıysa (bk. Tablo 5) Türkiye'de ve Türkiye bağlamında yapılmış çalışmaların uluslararası literatüre katkısını sınırlayabilir. Ayrıca, evrensel alanyazında Türkiye bağlamına özgü erkeklik biçimlerinin, inşasının ve performanslarının, erkekliğe dair sorunların yeterince görünür kılınıp kılınmadığı sorusunu da akıllara getirmektedir. Nitekim, akademik bilginin küresel olarak erişilebilir hale gelmesinde çalışmanın dilinin belirleyici bir engel oluşturduğu araştırmacılar tarafından da vurgulanmaktadır (Lillis & Curry, 2010).

Tablo 7'de görüldüğü üzere, 2000 ila 2024 yılları arasında yayımlanmış erkeklikler konulu tezlerin büyük çoğunluğunun nitel yöntemlerle hazırlandığı (%88,9), buna karşılık nicel (%9,9) ve karma yöntem (%1,2) kullanımının oldukça sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu durum, hem alandaki mevcut araştırma pratiklerine hem de erkeklik çalışmalarının epistemolojik yönelimine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Nitel çalışmaların ağırlığı, erkeklik gibi toplumsal olarak inşa edilen ve bağlamından bağımsız olarak ele alınması güç bir olgunun, derinlemesine anlaşılmasına yönelik bir eğilimi yansıtmaktadır. Erkekliğin çok katmanlı, kesişimsel, değişken ve kültürel olarak şekillenen yapısı göz önünde bulundurulduğunda, yazılı ve görsel eserler, anlatılar, deneyimler ve söylemler üzerinden yürütülen nitel çalışmalar, erkeklikleri anlamak açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Nitel yöntemlerin esnek yapısı, araştırmacıya toplumsal normları, bireysel deneyimleri ve kurumsal yapıları bir arada değerlendirme imkânı tanımaktadır. Ancak, nitel çalışmalara yönelik bu yöntemsel eğilimin bazı sınırlılıklara işaret ettiği de söylenebilir. Nicel çalışmaların azlığı, alanda genellenebilirlik açısından güçlü bulgulara ulaşma, örüntüleri istatistiksel olarak test etme ve erkeklikler üzerinde etki gösteren değişkenler arasındaki ilişkileri açıklama gibi olanakların yeterince kullanılmadığını düşündürmektedir. Özellikle erkeklik ile eğitim, şiddet, toplumsal cinsiyet rolleri gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin daha sistematik biçimde incelenebilmesi için nicel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, karma yöntemlerin sınırlı kullanımı da nitel ve nicel yaklaşımların birbirini tamamlayıcı biçimde kullanılarak daha bütüncül analizlerin yapılması potansiyelinin yeterince değerlendirilmediğini göstermektedir. Dolayısıyla, gelecek çalışmalarda bir yandan kişisel deneyimlerin, algıların ve söylemlerin derinliği korunurken bir yandan da

yaygınlık ve genellebilirliğin sağlanması için yöntembilimsel çeşitliliğin gözetilmesi, erkekliklerin tüm boyutlarıyla, daha kapsamlı biçimde ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın sınırlılıkları da bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmanın örneklemini belirlenirken yalnızca başlık tarama yöntemi kullanılmış ve taramada kullanılacak üç anahtar kelime (erkeklik, erkeklikler, maskülen) seçilmiştir. Ancak bu yöntem erkeklikleri temel alan fakat başlığında bu terimleri kullanmayan çalışmaların dışarıda bırakılması riskini taşımaktadır. Örneğin babalık rolleri, aile içi roller veya toplumsal cinsiyet çalışmaları kapsamında erkeklik analizlerini de içeren çalışmalar, bu çalışmanın örneklemine dahil edilememiş olabilir. Bu nedenle gelecekteki çalışmaların yalnızca tez başlıklarını değil, özet ve anahtar kelimeleri de taraması bu sınırlılığın azaltılması için önerilmektedir. Ayrıca çalışmanın betimsel bir döküm sunma amacı, sonuçların nedensel ilişki kurma veya bir kuram üretmeye yardımcı olma potansiyelini sınırlandırmaktadır. Yine bu çalışmada yapılan yapısal inceleme yalnızca başlık, yayım yılı, tezde kullanılan yöntem, tezin hazırlandığı bölüm ve üniversite gibi kategorik değişkenlerle sınırlı tutulmuştur. Erkekliklerin hangi kuramsal çerçevelerde ele alındığı veya hangi gruplarla (örneğin işçi erkekler, LGBTQI+ erkekler) çalışıldığı gibi içeriksel bilgilerin analiz edilmemesi de önemli bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Bu durum, çalışmanın alan yazına katkısını betimleyici düzeyde bırakmakta ve daha derinlemesine kavramsal veya kuramsal çıkarımlar yapma potansiyelini sınırlamaktadır. Bu çalışma yalnızca erkeklik alanında üretilmiş lisansüstü tezleri kapsamaktadır; oysa Türkiye’de erkeklikler konusunda yayımlanmış kitaplar, makaleler ve diğer akademik çalışmalar da (örn. bk., Avşar, 2017; Cengiz, Tol & Küçükural, 2004; Fişek, Boratav & Ziya, 2018; Sancar & Göç-Bilgin, 2021) bulunmaktadır. Erkeklik alanına daha bütüncül bir bakış sunmak amacıyla bu tür yayınların da gelecekteki çalışmaları dahil edilmesi anlamlı olacaktır.

Sonuç itibarıyla bu çalışma Türkiye’de erkeklik çalışmalarının son çeyrek yüzyıldaki gelişimini ortaya koyarak alanın mevcut eğilimlerini, boşluklarını ve potansiyel araştırma alanlarını görünür kılmayı amaçlamaktadır. Alandaki nitel çalışmalara duyulan yoğun ilgi, erkekliğin toplumsal olarak inşa edilen ve kültürel bağlamlara göre farklılık gösteren bir olgu olarak ele alınmasını desteklemekte; ancak, nicel ve karma yöntemlerin sınırlı kullanımı, erkeklik çalışmalarının çok boyutlu yapısının daha kapsamlı biçimde anlaşılmasını kısıtlayabilmektedir. Bununla birlikte, farklı disiplinlerden araştırmacıların alana katkıda bulunuyor olması ve ülke genelindeki üniversitelerde artan ilgi, erkeklik çalışmalarının geleceği için umut verici bir zemin sunmaktadır. Gelecek çalışmalarda hem yöntemsel çeşitliliğin artırılması hem de psikoloji ve psikolojik danışmanlık gibi bireyin psikososyal gelişimini merkeze alan alanlarda erkeklik araştırmalarının yaygınlaştırılması, erkekliklerin hem bireysel iyilik hali hem de toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleri bağlamında daha kapsamlı biçimde ele alınmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American Psychologist*, 58(1), 5-14. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.1.5>.
- Akça, E. B., & Tönel, E. (2011). Erkek(lik) çalışmalarına teorik bir çerçeve: Feminist çalışmalardan hegemonik erkekliğe. Şu kitapta: *Medyada hegemonik erkek(lik) ve temsil*. İstanbul: Kalkedon Yayınları (s. 11-39).
- Altay, H. (1997). *Güç mesafesi, erkeklik-dişilik ve belirsizlikten kaçınmanın başarıya etkisi*. İnönü Üniversitesi.
- Altheide, D. (1996). Process of document analysis. Şu kitapta: *Qualitative Media Analysis* (Ed. D. Altheide). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Atay, T. (2004). *Çin işi Japon işi: Cinsiyet ve cinsellik üzerine antropolojik değiniler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Avşar, S. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında tarihsel rollerini yitiren erkekliğin çöküşü: Küllerinden “yeni erkek”liğin doğuşu. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 224-241. <https://doi.org/10.21798/kadem.20182365990>
- Bayram, A. C. (2024). Masculinities of their own: The representations of the male characters in Thomas Hardy's The Mayor of Casterbridge, Tess of The D'urbervilles and Fude The Obscure. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Berksü, H. (2000). Symbolic masculine and feminine identities in Turkish Grand National Assembly. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Biz Erkek Değiliz İnisiyatifi. (2009). Biz erkek değiliz inisiyatifi. <https://www.blogger.com/profile/02692150528346391202> (Erişim tarihi: 4 Mayıs 2025).
- Booth, A., Sutton, A. & Papaioannou, D. (2016). *Systematic approaches to a successful literature review*. California: SAGE.
- Bowen, G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://dx.doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bozok, M. (2009). Feminizmin erkekler cephesindeki yankısı: Erkekler ve erkeklik üzerine eleştirel incelemeler. *Cogito*, 58, 269-284.
- Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler*. İstanbul: Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği.
- Bozok, M. (2019). Raewyn Connell ve erkeklik çalışmalarının köşe taşı çalışması olarak Erkeklikler. *VivaVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, 9, 199-205. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/750970>
- Cengiz, K., Tol, U. U. & Küçükural, Ö. (2004). Hegemonik erkekliğin peşinden. *Toplum ve Bilim*, 101, 50. https://www.academia.edu/8680898/_Cengiz_K_Tol_U_U_K%C3%BC%C3%A7%C3%BCkural_%C3%96_2004_Hegemonik_Erkekli%C4%9Fin_Pe%C5%9Finde
- Cohen, D. (1995). *Erkek olmak*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Collins, P. H., & Bilge, S. (2016). *Intersectionality*. Malden: Polity Press.

- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2. ed.). California: University of California Press.
- Connell, R. W. (2019). *Erkeklikler*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Crenshaw, K. (1989). *Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics*. University of Chicago Legal Forum, 139-167.
- Çallıoğlu, Ç. (2019). Antalya Aksu ilçesinde çalışan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet, erkeklik ve kadınlık tanımlamaları üzerine bir çalışma. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Çarpar, M. C. (2019). Vücut geliştirme ve erkeklik kimliği: Sosyolojik bir yaklaşım. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çekiç, F. (2021). Toplumsal cinsiyet temelli kimlik inşası: Erkeklik kimliğinin oluşumu, tutum ve davranışlar üzerinde etkisi. Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Çetinkıran, S. (2024). Yakın dönem Türk sinemasında erkeklik temsilleri: Çoğunluk, Kız Kardeşler, Tepenin Ardı. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dörtköşeoğlu, G. (2002). 12-15 yaş arası kız ve erkek çocukların kadınlık ve erkeklik rollerini algılayış biçimleri. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Eleştirel Erkeklik Çalışmaları İnisiyatifi. (t.y.). Hakkımızda. <https://siddetsizerkeklik.com/hakkimizda/> (Erişim tarihi: 4 Mayıs 2025).
- Emen, N. (2018). Reha Erdem sinemasında erkeklik halleri: Korkuyorum Anne filmi örneği. Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Evren, B. S. (2024). Evolving masculinities in the case of evolving military service: Perceptions and experiences of middle-class men in Türkiye. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Farrell, W. (1974). *The liberated man - beyond masculinity: Freeing men and their relationships with women*. New York: Bantam Book.
- Fişek, G. O., Boratav, H. B. & Ziya, H. E. (2018). *Erkekliğin Türkiye halleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Flood, M. (2019). Engaging men and boys in violence prevention. Şu kitapta: *The Wiley Blackwell encyclopedia of gender and sexuality studies*. (Ed. N. Naples). New York: Wiley.
- Gönen, D. (2019). Représentations du discours de la masculinité hégémonique à travers du sportérisme de football en Turquie. Yüksek lisans tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.
- Grant M.J. & Booth, A. (2009). A typology of reviews: An analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information & Libraries Journal*, 26(2), 91-108. <https://doi.org/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x>
- Gülçek, Y. (2024). Adana kırsalında kuşaklararası erkeklik inşası ve erkeklik algılarında değişim/dönüşüm: Baklalı köyü örneği. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Günay Erkol, Ç. (2021). *Yaralı erkeklikler: 12 Mart romanlarında yalnızlık, yabancılaşma ve öfke*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hocaoğlu, M. (2002). *Eşcinsel erkekler: Yirmi beş tanıklık*. İstanbul: Metis Kitap.
- Hopkins, P., & Noble, G. (2009). Masculinities in place: Situated identities, relations and intersectionality. *Social & Cultural Geography*, 10(8), 811-819. <http://dx.doi.org/10.1080/14649360903305817>
- İyigören, B. (2020). Kimlik inşası sürecinde erkek olmak: Kuşaklar ekseninde farklılaşan erkeklik. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kadılar Sarhanlı, E. (2024). Kuşaklararası değişen erkekliğin toplumsal inşasını anlamak. Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Kandiyoti, D. (1997). Cariyeler, bacılar, yurttaşlar: Kimlikler ve toplumsal dönüşümler. (Ed. A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç, & F. Özbay). İstanbul: Metis Kitap.
- KaosGL. (2012). *Erkek muhabbeti*. <https://kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/erkek-muhabbeti> (Erişim tarihi: 4 Mayıs 2025).
- Kara, A. (2016). Hegemonik erkeklik ve eşcinselliğe yönelik tutumlar (Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma). Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Kimmel, M. S. (1994). Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. Şu kitapta: *Theorizing masculinities* (Ed. H. Brod & M. Kaufman, s. 119-141). California: SAGE.
- Labuschagne, A. (2003). Qualitative research: Airy fairy or fundamental? The Qualitative Report, 8(1), 100-103. <https://dx.doi.org/10.46743/2160-3715/2003.1901>
- Landreau, J. C., & Rodriguez, N. M.. (2011). *Queer masculinities: A critical reader in education*. Londra: Springer.
- Laloğlu, P. (2023). Hegemonik erkeklik üzerinden Erzurum'da erkeklik görünimleri. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Lillis, T., & Curry, M. J. (2010). *Academic writing in a global context: The politics and practices of publishing in English*. New York: Routledge.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th Ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Messerschmidt, J. W. (2018). *Hegemonic masculinity: Formulation, reformulation, and amplification*. Londra: Rowman & Littlefield.
- Mozafari, S. (2022). Göçle dönüşen yeni erkeklik inşası: Ankara'da yaşayan evli Suriyeli erkekler. Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Nichols, J. (1975). *Men's liberation: A new definition of masculinity*. New York: Penguin Books.
- Oğurlu, U. Ş. (2022). Türk sinemasında biyografik filmlerde hegemonik erkeklik inşası. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ok, O. C. (2023). Doing, undoing, and cooking gender: Mapping the masculinities of white-collar men in the home kitchen. Doktora tezi, Sabancı Üniversitesi, İstanbul.

- Önder, E. (2023). Türkiye’de erkeklik inşa süreci: Genç erkekler üzerine nitel bir analiz. Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Özdemir, H. (2018). Türkiye’de erkeklik konusunda üretilen lisansüstü tezlerin yapısal incelemesi. *Erkeklik ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/576680>
- Samurçay, C. (2002). Dreaming of liberation: Codes of masculinity in some upper middle class literati male texts. Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkânsız iktidar*. İstanbul: Metis Kitap.
- Sancar, S. & Göç-Bilgin, M. (2021). *Erkekler, erkeklikler ve toplumsal cinsiyet eşitliği: Haritalama ve izleme çalışması*. Ankara: CEİD Yayınları.
- Saraçgil, A. (2000). *Bukalemun erkek: Osmanlı İmparatorluğu’nda ve Türkiye Cumhuriyeti’nde ataerkil yapılar ve modern edebiyat*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Segal, L. (1992). *Ağır çekim: Değişen erkeklikler, değişen erkekler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sevim, E. (2020). *Erkeklik*. <https://feministbellek.org/erkeklik/> (Erişim tarihi: 4 Mayıs 2025).
- Sünbülöğlu, N. Y. (2010). Türk modernleşmesinde erkeklik krizi: Aganta, Burina, Burinata. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Şeker, H. (2015). Popüler Türk sinemasında hegomonik erkeklik ve eşcinsellik. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Tekke, A., & Yıldız, S. (2020). Türk toplumundaki erkeklik yüklerinin lisansüstü tezler üzerinden analizi. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (6), 131-135. <https://doi.org/10.48131/jscs.825095>
- Telatar, G. (2024). İşsiz olmanın erkeklik kurgusundaki etkisi: İşsiz erkeklerin dertlerine toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında bir bakış. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Topçu, Ş. (2012). 1980 sonrası Türk öyküsünde erkek ve erkeklik olgusu. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Derneği. (2021). Programlar ve merkezler. <https://tocikad.org/> (Erişim tarihi: 20 Mayıs 2025).
- Türk, B. (2008). Eril tahakkümü yeniden düşünmek: Erkeklik çalışmaları için bir imkân olarak Pierre Bourdieu. *Toplum ve Bilim*, 112, 119-146.
- Wright, L. (2005). Introduction to “Queer” Masculinities. *Men and Masculinities*, 7(3), 243-247. <https://doi.org/10.1177/1097184X04271883>.
- Yazıcı, S. (2022). Ahmet Hamdi Tanpınar’ın öykülerinde erkeklik biçimleri. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yıldız, G. (2023). Moda ve erkeklik kimliği ilişkisinin gündelik hayat alanına yansımaları: Şanlıurfa örneği. Doktora tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Yurdabakan, C. (2022). Sinemada erkeklik krizi: Subay ve Centilmen-Top Gun filmleri üzerinden araştırma. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yüksel, E. (2013). 2000’ler Türkiye sinemasında erkeklik krizi ve erkek kimliğinin inşası. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Zeybek, D. M. (2022). Erkeklik, milliyetçilik, askerlik: Ekşi Sözlük örneği. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Zeybekoğlu, Ö. (2009). Toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik olgusu. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.